

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE İNTERNET VE OYUN BAĞIMLILIĞI İLE ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Oğuzhan YAVUZ¹

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID:0000-0002-4352-2429

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezine devam eden özel yetenekli öğrencilerin internet ve oyun bağımlılığı düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin cinsiyet, yaş durumu, haftalık internet kullanım süresi, internet kullanım amacına göre incelemektir. Ayrıca internet ve oyun bağımlılığı düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu araştırmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Çalışmaya İstanbul İli içerisinde yer alan Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören 218 öğrenci katılım göstermiştir. Araştırma sonucunda demografik değişkenlere bakıldığında internet ve oyun bağımlılığının cinsiyet, yaş, haftalık internet kullanım süresi, internet kullanım amacına göre farklılaştığı bulunmuştur. Algılanan sosyal destek düzeyinin ise cinsiyet ve yaşa göre farklılaştığı bulunmuştur. İnternet ve oyun bağımlılığı ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Oyun Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Algılanan Sosyal Destek, Bilim ve Sanat Merkezi, Özel Yetenekli Birey

INVESTIGATION OF THE LEVELS OF PERCEIVED SOCIAL SUPPORT AND INTERNET AND GAME ADDICTION IN GIFTED STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this research was to compare the levels of internet and game addiction and perceived social support levels of gifted students who continue to Science and Art Centers according to some socio-demographic variables (gender, age status, weekly internet usage period). The relationship between Internet and Game Addiction Scale scores and perceived Social Support Scale scores were also examined. When the demographic variables are examined in the result of the research, internet and game addiction were found to be differs according to gender, age, weekly internet usage period, internet use purpose. Perceived level of social support differs according to gender and age. There are a significantly negatives correlations between internet and game addiction scale scores and perceived social support scale scores. The findings of the research was discussed in the light of the literature.

Key Words

Game Addiction, Internet Addiction, Perceived Social Support, Science and Arts Center, Gifted Children

¹ Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, E-Mail: oguzhanyavuz26@gmail.com

Alıntılama: Yavuz, O. (2018). Özel yetenekli öğrencilerde internet ve oyun bağımlılığı ile algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 281-296.

Giriş

İnternet genel olarak tanımlandığında bilgi üretme, üretilen bilginin paylaşımı ve karşıdan gelen bilginin anlamlandırılması şeklindedir (Taçyıldız, 2010). Bu tanımdan yola çıkarak; teknolojik gelişmelere paralel olarak iletişim şekilleri de değişmektedir. İnternet günümüz teknolojisinin en önemli iletişim aracıdır. Farklı mekânlarda bulunan kişilerin istedikleri zaman iletişim kurmasına olanak veren internet günümüz sosyal hayatında yerini almıştır (Kaya, 2011). İnternet bu anlamda dünya üzerinde gün geçtikçe hızla büyüyen bir ağ olarak her kesimde kullanımını sürdürmektedir. Devletin her kademesinde, üniversiteler, şirketler ve diğer bireysel kullanımlarda internet vazgeçilmez bir iletişim aracı durumundadır (Özen ve diğerleri, 2004). İnternetin genel kullanımının dışında bireysel kullanıma açılması ve yaygınlaşması, bilgiye ulaşma özelliğinin yanı sıra her yaş grubundaki kullanıcılar için interneti sosyal etkileşim ve eğlence aracı haline getirmektedir (Ko vd., 2012). Böylelikle internetin hayatımıza girmesi ile birlikte her alanda kullanımının arttığı, insanların zamanlarının çoğunu internet karşısında geçirmeye başladığı görülmektedir. Bir nevi internetin ikinci bir yaşam alanı haline gelmesi ile birlikte insanların da hayatlarında birçok değişim beraberinde oluşmuştur. İnternet, insanların duygularını, düşüncelerini, tutumlarını, değerlerini, iletişim tarzlarını, özetle, yaşamının genelini etkilemektedir. Bilinçli kullanıldığında birçok yararı beraberinde getiren internet, bilinçsiz kullanıldığında ise birçok psikolojik ve ekonomik problemin de kaynağı olmaktadır. Açıkçası bu durum iş yaşamı, aile yaşamı ve sosyal hayatı olumsuz olarak etkilemeye başlamıştır (Çakır ve ark., 2013; Durak-Batıgün ve Kılıç, 2011). Diğer birçok bağımlılık yaratan durumlarda olduğu gibi aşırı kullanım ve hayat kalitesindeki düşüş interneti yeni bir bağımlılık olarak karşımıza getirmektedir (Kalkan ve Kaygusuz, 2013).

İnternet bağımlılığı kavramı kişinin internet kullanımında kontrolünü kaybetmesine sebep olan, iş ve sosyal hayat ile ilgili problemlere yol açacak derecede bireyi etkileyen, yeni ve çoğunlukla tanınma durumu az olan klinik bir rahatsızlık durumudur (Young, 2007). Davis (2001) ise patolojik internet kullanımını iki başlıkta ele almıştır. Bunlardan ilki genel patolojik internet kullanımı, diğeri ise spesifik patolojik internet kullanımınıdır. Genel patolojik internet kullanımı internetin genel ve çok yönlü aşırı kullanımını ifade eder. Spesifik patolojik internet kullanımı, internetin belli bir işlevine yönelik aşırı kullanımınıdır. Online oyun, sosyal paylaşım-sohbet bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapılan bir araştırmada gençlerin en çok bilgi arama, oyun, chat ve eğlenceli vakit geçirmek amacıyla interneti kullandıkları sonucu elde edilmiştir (Çetin, 2014). Özel yetenekli öğrencilerde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelendiği bir araştırmada ise interneti kullanım amaçları arasında en çok oyun amaçlı kullanımın olduğu bulunmuştur (Usta, 2016).

Bağımlılık kavramı ile birlikte düşünüldüğünde internette oyun bağımlılığını, internete bağlı olmak şartıyla kişinin düşünce, duygu ve davranışlarını olumsuz düzeyde etkileyebilecek derecede sürekli ve problemlili bir şekilde oyunların kullanımı olarak tanımlayabiliriz. Bireylerin sürekli ve problemlili bir şekilde oyunları kullanmalarının yanı sıra oynanan oyunların türü de bağımlılıkta önemli olabilmektedir. Örneğin aynı anda yüz binlerce oyuncunun bağlandığı (MMORPG) gibi oyunların, çocuk ve ergenlerin hem duygusal hem de bedensel gelişimlerini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Özhan, 2011). Bu tür oyunlarda başarı ve güç elde etmek isteyen bireylerin uzun süreler oyunu takip etmek zorunda olması, kısa sürede başarı duygusunu tattırması, siber kimlik ile hareket etmeyi özendirilmesi, oyunun internet bağlantısı ile gerçekleştiriliyor olması, oyunda bazı görevlerin yerine getirilmesi için uyku düzenini bozabilecek zamanlarda kişileri göreve çağırması, karakter özelliklerini güçlendirme adına para talebinde bulunulması, karakter çalma gibi bazı olumsuz davranışlara kişileri yönlendirmesi gibi birçok sebepten oyunların denetime tabi tutulması gerekmektedir. Ancak ülkemizde bu tür oyunları denetleyen ve yaşlara göre oyunları sınıflandıran kuruluşların olmaması zararlı alışkanlıkların küçük yaştan itibaren edinilmesinin yolunu açabilmektedir. Bireyler özellikle oyun üzerinde kontrol duygusunu yitirdiği zaman bağımlılık sorunları da ortaya çıkabilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2018 verileri internet kullanım oranları açısından yaş

gruplarına göre değerlendirildiğinde, interneti en çok kullananların, yaş aralığının 16-24 olduğu görülmektedir. (TÜİK, 2018).

Dünya sağlık örgütü gençlik içerisinde iki dönemden bahsetmektedir. Buna göre 10-19 yaş aralığında olanlara ergen, 15-24 yaş aralığında olanlara ise genç bireyler denmektedir (WHO, 2015). Literatür incelendiğinde gençlik kelimesi yerine ergenlik kelimesinin de kullanıldığı görülmektedir. Fakat ergenliğin daha çok büyüme ve gelişmenin devam ettiği bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Gençlerin (ergenlerin) önemli ihtiyaçları arasında ise anlaşılma, konuşma, bir gruba ait olma, güven duygusu hissetme, başarılı olma gibi düşüncelerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, iletişim kurma konusunda gençlerin kendini ifade etme, göz göze gelme, yeni birileriyle tanışma gibi durumlarda kaygı yaşayabildiği de gözlemlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Özellikle bu noktada çocuk ve ergenlerin çevrelerinden algılamış oldukları sosyal destek hayati öneme sahip olabilmektedir. Bu dönemde arkadaş, aile ve öğretmenden alınan destek çok önemli olabilmektedir.

Cobb'a (1976, akt. Gökler, 2007) göre sosyal destek, "*kişinin sevildiğine, değer verildiğine, önemsendiğine ve karşılıklı yükümlülüklerin olduğu bir sosyal ağın üyesi olduğuna inanmasını sağlayan bilgi*" olarak tanımlanmıştır. Çocukluk döneminin sonları ve ergenlik döneminde arkadaşlar ile paylaşımlarda bulunma daha önemli bir yer edinirken tecrübe kazanma ve model alma noktasında da aileden ve öğretmenlerden alınacak destek önem arz etmektedir (Şencan, 2009). Çocukluğun sonu ve ergenlik ile birlikte arkadaşlardan alınan sosyal-duygusal desteğin önemi de artmaktadır. Çocukların arkadaşlarına bağlılığı ergenlik dönemine kadar yüzeysel olabilirken ergenlik döneminde bu durum değişmektedir. Özellikle çocuklar güven, sevgi ve övülme ihtiyaçlarını ailelerinden alırken ergenler bu ihtiyaçları daha çok arkadaşları yoluyla gidermektedirler (Dolgin, 2014). Gençler çocuklara ve yaşlılara göre kendilerini daha çok yalnız hissedebilmektedirler (Snell ve Marsh, 2008). Meer' e (1985, Akt. Dolgin, 2014) göre gençler hafta sonu vakit geçirebilecekleri bir arkadaşları yoksa kendilerini çaresiz ve yalnız hissetmektedirler. Bu duruma göre arkadaşlardan alınan desteğin zayıf olarak algılanmasının özellikle ergenleri olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Arkadaş ilişkileri sayesinde çocuklar ve ergenler tarafsızlık, adalet ilkelerini keşfederler. Ayrıca gençler yakın ilişkiler sayesinde karşıdakinin ilgi ve bakış açısını öğrenir. Bu beceriler kendisinin yetişkinlikte kuracağı arkadaş ilişkilerinde ve eş ilişkilerinde belirleyici olur (Santrock, 2012). Aile ile ilişkiler karşılıklı sosyalleşme kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Burada ebeveynler, çocukları ve ergenleri sosyalleştirdikleri gibi, çocuk ve ergenlerde ebeveynlerini sosyalleştirmektedir (Santrock, 2012). Açıkçası aile desteğinin karşılıklı bir ilişkinin ürünü olduğu söylenebilir. Öğretmenden alınan destek düşünüldüğünde, ortaokula geçiş ile birlikte her branş için farklı bir öğretmen derse girmektedir. Bu süreçte öğrenciler için zorlayıcı olabilmektedir. Öğretmenler ergenlik dönemi ile birlikte öğrenciler açısından daha çok önemli olabilmektedir. Gelecek için hedefler oluşturmaya başlayan genç için model alınabilecek bir öğretmenin desteği ileriki süreçlerini de olumlu geçirebilmesi adına önem taşımaktadır. Wentzel'e (2010, Akt.: Santrock, 2012) göre başarılı öğretmenlerin öğrencilerinin gelişim seviyesine uygun materyallerle dersleri şekillendireceği ifade edilmektedir. Algılanan sosyal destek azaldığında ya da insan insana ilişkinin önüne geçen internet ortamına daha fazla alışıldığında sosyal ilişkiler zayıflamakta ve daha çok yalnızlaşan insanların sayısı artmaktadır. Sağlıklı bir sosyal ortamı olmayan ergenlerin yalnız kalmaları sonucu kendilerini olumsuz etkileyecek kötü alışkanlıklar edinmesi ve olumsuz davranışlar sergilemesi olasıdır. Ergenler bu süreçte sigara, alkol ve internet bağımlılığı gibi alışkanlıklar edinebilmektedir (Tanrıverdi, 2012).

Özel yetenekli birey, genellikle doğumuyla birlikte getirdiği hazır bulunuşluluğu zihinsel bakımdan üstün bir algılama ve kavrayış becerisine çevirebilen kişidir. Burada kullanılan yetenek düzeyi kavramı zekâ karşılığında kullana gelen bir kavramdır. Literatürdeki birçok araştırmada zekâ bölümü 130 ve üzerinde olan bireylere özel yetenekli denmektedir. Bu puan nüfusun %1-2'sini oluşturmaktadır. İnsana yatırım yapan toplumlara bakıldığında gelişmişlik düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu toplumlarda ise özellikle özel yetenekli insan potansiyelinin desteklendiği görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Ülkemizin en önemli kaynaklarının

başında gelen özel yetenekli çocuklar kendileri için olumlu ortamlar bulamadığı takdirde zararlı alışkanlıklar edinebilmektedirler.

Özel yetenekli çocukların internet bağımlılık düzeyleri ile ilgili yapılan bir araştırmada evde internet bağlantısı olan öğrencilerin sayısının 352 interneti olmayanların 69 kişi olduğu ifade edilmiştir. Arıca internet kullanım amaçları arasında öğrencilerin daha çok oyun amaçlı interneti kullandıkları bulunmuştur. Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören 421 özel yetenekli öğrenci üzerinde yapılan bu araştırmada öğrencilerin %12.11'inin bağımlılık sınırlarında olabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca yaşları 12-17 olanların 7-11 olanlara göre bağımlılığa daha yatkın olduğu, erkeklerin kızlara oranla internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu, interneti oyun amaçlı kullananların bağımlılık puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Usta,2016). 5-8. sınıflarda okuyan 192 özel yetenekli çocuk üzerinde yapılan bir diğer araştırma sonucunda, çocukların sosyal destek ve sosyal-duygusal becerileri arasında pozitif anlamda bir ilişki çıkmıştır. Çocuklar en yüksek desteği ailelerinden en az desteği ise öğretmenlerinden algılamıştır. Özel yetenekli çocukların sosyal-duygusal gereksinimlerinin istenildiği oranda karşılanamadığı görülmüştür (Elcik, 2015). Özel yetenekli öğrencilerde internet bağımlılığı ile ilgili bir çalışma yapılmasına rağmen oyun bağımlılığı ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Özel yetenekli öğrencilerde algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemenin de özel yetenekli öğrencilere yarar sağlayacağı düşünülmüştür.

Özel yetenekli bireylerin yaşamlarında bilişim teknolojilerini üst düzeyde kullanabilme durumları değerlendirildiğinde kendileri için olumlu yönleri olduğu kadar bu durumdan olumsuz etkilenme ihtimallerinin de değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Özel yetenekli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerindeki dinamikler zayıfladığında interneti ve oyunu kendileri için bir çıkış yolu olarak seçebilecekleri ve bu süreçte bağımlılık durumu ile karşılaşabilecekleri söylenebilir. Özel yetenekli bireylerin sosyal duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği düşünülen bağımlılık sürecinin bireylerin eğitimlerinde de başarılarını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Özel yetenekli bireylerin cinsiyet, yaş, haftalık internet kullanım süresi, internet kullanım amacına göre eğilimlerini belirlemek Bilim ve Sanat Merkezlerinde verilecek psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışmalarına katkıda bulunacaktır. Oyun bağımlılığı kavramının incelenmesi özel yetenekli öğrencilerin interneti kullanım amaçları ve bunlardan etkilenme düzeylerini belirleyeceği için ileride önleyici rehberlik çalışmalarında kullanılmak üzere değerlendirilebilecektir. Algılanan sosyal destek, internet ve oyun bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesinin ise öğretmen, arkadaş ve aile üçgenin de özel yetenekli öğrencilerin durumlarını belirleme ve bu noktada danışmanlık ve rehberlik yaklaşımlarını biçimlendirmede etkili olacağı düşünülmektedir.

Ülkemiz ve dünya bilimi için önemli olarak görülen özel yetenekli bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmelerinde onları olumsuz olarak etkileyecek ortamları belirlemek ve bunlar için önlem almak adına Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören özel yetenekli öğrencilerin internet ve oyun bağımlılığı ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı, BİLSEM'de eğitim alan özel yetenekli çocukların internet ve internette oyunu kullanım düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasıdır. Ayrıca bilgisayar bağımlılığı ölçeği puanları ile algılanan sosyal destek ölçeği puanları arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İnternet ve oyun bağımlılığı BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
2. İnternet ve oyun bağımlılığı BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli çocukların yaşları açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
3. Algılanan sosyal destek BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

4. Algılanan sosyal destek BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli öğrencilerin yaşları açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
5. İnternet ve oyun bağımlılığı BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli çocukların haftalık internet kullanım süresi açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
6. İnternet ve oyun bağımlılığı BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli öğrencilerin internet kullanım amacı açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
7. BİLSEM'de eğitim gören özel yetenekli çocukların bilgisayar bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlar ile algılanan sosyal destek düzeyleri ölçeğinden almış oldukları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. “*Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez*” (Karasar, 2014: s.77).

Çalışma Grubu

Çalışma evreni İstanbul ili içerisinde yer alan anadolu yakasındaki 1 bilim ve sanat merkezinde eğitim gören 5-11. sınıflarda okuyan özel yetenekli 1081 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma örneklemini ise 1081 öğrenci arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 101 kız 117 erkek toplam 218 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler ile ilgili bazı bilgiler aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Cinsiyet	Kız	101	46.3	46.3	46.3
	Erkek	117	53.7	53.7	100
	Toplam	218	100	100	
Yaş	9-11	82	37.6	37.6	37.6
	12-17	136	62.4	62.4	100
	Toplam	218	100	100	
Gelir	Orta	158	72.5	72.5	72.5
	Yüksek	60	27.5	27.5	100
	Toplam	218	100	100	
Sınıf	5.	57	26.1	26.1	26.1
	6.	34	15.6	15.6	41.7
	7.	44	20.2	20.2	61.9
	8.	40	18.3	18.3	80.3
	9.	27	12.4	12.4	92.7
	10.	12	5.5	5.5	98.2
	11.	4	1.8	1.8	100
	Toplam	218	100	100	
İnternet	Var	209	95.9	95.9	95.9
	Yok	9	4.1	4.1	100
	Toplam	218	100	100	
Haftalık İnternet Kullanımı	7-13 Saat	119	54.6	54.6	54.6
	14-20 Saat	59	27.1	27.1	81.7
	21 ve üzeri	40	18.3	18.3	100
	Toplam	218	100	100	
İnternet Kullanım Amacı	Sohbet- Sosyal Paylaşım	53	24.3	24.3	24.3
	Oyun	65	29.8	29.8	54.1
	Ödev-Araştırma	41	18.8	18.8	73
	Müzik Dinleme, Film-Video İzleme	59	27	27	100
	Toplam	218	100	100	

Tablo 1'e bakıldığında, cinsiyete göre öğrenci dağılımları kız öğrenci 101 kişi (%46.3), erkek öğrenci 117 kişi (%53.7)'dir. Yaşa göre 9-11 yaş 82 kişi (% 37.6), 12-17 yaş 136 kişi (%62.4) olduğu görülmektedir. Algılanan gelir durumuna göre orta düzey gelir algısı olanların sayısı 158 (%72.5) yüksek düzey gelir algısı olanların sayısı 60(%27.5)'dir. Sınıf düzeylerine göre öğrenci dağılımları incelendiğinde, 5. sınıf 57 (%26.1), 6. sınıf 34 (%15.6), 7. sınıf 44 (%20.2), 8. sınıf 40 (%18.3), 9. sınıf 27 (12.4), 10. sınıf 12 (5.5) 11. sınıf 4 (1.8) kişi olduğu görülmektedir. İnternetin olup olmamasına göre bakıldığında, grupta yer alan 209 (%95.9) kişinin evde internetinin olduğu, 9 (%4.1) kişinin evde internetinin olmadığı görülmüştür. Haftalık internet

kullanım süresine göre haftada 7-13 saat internet kullanan 119 (%54.6), haftada 14-20 saat internet kullanan 59 (%27.1), haftada 21 ve üzeri saat internet kullanan 40 (%18.3) kişi olduğu görülmüştür. İnternet kullanım amacına göre 53 (%24.3) kişi sohbet-sosyal paylaşım, 65 (29.8) kişi oyun, 41(18.8) kişi ödev-araştırma, 59 (%27) kişi müzik dinleme-film ve video izleme amacıyla interneti kullanmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacının hazırladığı "Kişisel Bilgi Soru Listesi", internet ve oyun bağımlılığı düzeyini ölçmek amacıyla (Ayas ve ark., 2011) tarafından geliştirilmiş 54 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşan Ergenler için Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği, algılanan sosyal destek düzeyini ölçmek için (Gökler, 2007) tarafından Türkçeye uyarlanan 41 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşan Çocuk ve Ergenler için Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Soru Listesi: Araştırmada, çalışmaya katılım gösterecek olan kişileri tanımak ve çalışmanın hedefine ulaşmasında önemli olabileceği varsayılan bilgilere ulaşmak adına araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Soru Listesi kullanılmıştır. Kişisel bilgi soru listesinde, çalışmaya dâhil olacak öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, ebeveyn birlikteliği vb. bilgileri saptamaya dönük 14 adet kapalı uçlu madde bulunmaktadır..

Ergenler için Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği: Ayas ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen Ergenler için Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği, çocuk ve ergenlerin internet ve oyun bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 54 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşan ölçek, 5'li likert tipidir. Ölçek internet bağımlılığı ve oyun bağımlılığı adında iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin birinci faktörünün iç tutarlılık katsayısı 0.96, ikinci faktörünün iç tutarlılık katsayısı 0.95, tüm ölçeği iç tutarlılık katsayısı ise 0.95 bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa değeri birinci faktör için 0.95 ikinci faktör için 0.94 olarak saptanmıştır. Bu sonuç ölçeğin değerleri ile tutarlılık içindedir.

Çocuk ve Ergenler için Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği: Ölçek, 9-17 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeylerini belirlemek amacıyla Dubow ve Ullman (1989) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 41 maddelik 5 dereceli bir ölçektir. Ölçekte bireyler 41-205 puan arası alabilmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Gökler tarafından gerçekleştirilmiştir. Puanların yükselmesi, bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yükselmesi anlamına gelmektedir. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Türkçe formunda iç tutarlılık katsayısı 0.93 olarak saptanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği ise $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Gökler, 2007).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya dâhil edilen bireylere ölçekler sınıflarında uygulanmıştır. Katılımcılara ölçeklerin üzerine isimlerini yazmamaları söylenmiş ve yapılacak çalışmadan dolayı kendisini zor duruma sokabilecek herhangi bir şeyin olmadığı anlatılmıştır. Ölçeklerin uygulama süresi yaş gruplarına göre değişmekle birlikte ortalama olarak 20-40 dk. arasında sürebilmektedir.

Verilerin analizi için SPSS programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında tanımlayıcı istatistik metotlarından faydalanılmıştır. Verileri karşılaştırmada T-Testi; Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Testi ve Tukey Testi kullanılmıştır. Araştırmada bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiye bakmak için ise Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular

Tablo 2. İnternet ve Oyun Bağımlılığı ile Algılanan Sosyal Destek Puanlarının Cinsiyet'e Göre Yapılan T-Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sh	T-Testi		
						t	Sd	p
İnternet Bağımlılığı	Kadın	101	48.39	18.760	1.867	0.648	216	0.518
	Erkek	117	49.97	17.204	1.591			
Oyun Bağımlılığı	Kadın	101	31.81	12.067	1.201	6.069	216	0.000***
	Erkek	117	45.52	19.738	1.825			
Arkadaşlardan Alınan Destek	Kadın	101	79.29	12.911	1.285	1.745	216	0.082
	Erkek	117	76.27	12.541	1.159			
Aileden Alınan Destek	Kadın	101	54.37	7.343	0.731	2.511	216	0.013*
	Erkek	117	51.68	8.292	0.767			
Algılanan Toplam Sosyal Destek	Kadın	101	175.90	23.147	2.303	2.265	216	0.025*
	Erkek	117	168.76	23.282	2.152			
Öğretmenden Alınan Destek	Kadın	101	42.25	6.546	0.651	1.641	216	0.102
	Erkek	117	40.80	6.421	0.594			

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 2'de yer alan T-Testi sonuçlarına göre, internet bağımlılığı alt boyutu (t=0.648; p>0.05); için fark anlamlı bulunmamıştır. Oyun bağımlılığı alt boyutu (t=6.069; p<0.05); için fark anlamlı bulunmuştur. Erkeklerin oyun bağımlılığı alt ölçeğinden almış olduğu puanlar kız öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Algılanan sosyal destek puanlarına göre; arkadaşlardan alınan destek alt boyutu (t=1.745; p>0.05); öğretmenden alınan destek alt boyutu (t=1.641; p>0.05); için fark anlamlı bulunmamıştır. Aileden alınan destek alt boyutu (t=2.511; p<0.05); Algılanan toplam sosyal destek (t=2.265; p<0.05); için farklılık anlamlı bulunmuştur. Özel yetenekli kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aileden alınan destek ve algılanan toplam destek düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. İnternet ve Oyun Bağımlılığı ile Algılanan Sosyal Destek Puanlarının Yaş'a Göre Yapılan T-Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sh	T-Testi		
						t	Sd	p
İnternet Bağımlılığı	9-11 Yaş	82	42.76	14.341	1.584	-4.310	216	0.000***
	12-17 Yaş	136	53.14	18.755	1.608			
Oyun Bağımlılığı	9-11 Yaş	82	35.65	12.254	1.353	-2.272	216	0.024*
	12-17 Yaş	136	41.29	20.394	1.749			
Arkadaşlardan Alınan Destek	9-11 Yaş	82	80.33	11.035	1.219	2.413	216	0.017*
	12-17 Yaş	136	76.07	13.503	1.158			
Aileden Alınan Destek	9-11 Yaş	82	54.09	7.155	0.790	1.675	216	0.095
	12-17 Yaş	136	52.23	8.359	0.717			
Algılanan Toplam Sosyal Destek	9-11 Yaş	82	177.18	22.161	2.447	2.532	216	0.012*
	12-17 Yaş	136	168.99	23.727	2.035			
Öğretmenden Alınan Destek	9-11 Yaş	82	42.77	6.103	0.674	2.307	216	0.022*
	12-17 Yaş	136	40.69	6.635	0.569			

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 3'te yer alan T-Testi sonuçlarına göre, internet bağımlılığı alt boyutu (t=-4.310; p<0.001); oyun bağımlılığı alt boyutu (t=-2.272; p<0.05); için fark anlamlı bulunmuştur. 12-17 yaş düzeyinde olan öğrencilerin internet ve oyun bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlar 9-11 yaş düzeyinde olan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Algılanan sosyal destek puanlarına göre; arkadaşlardan alınan destek alt boyutu (t=2.413; p<0.05); öğretmenden alınan destek alt boyutu (t=2.307; p<0.05); algılanan toplam sosyal destek (t=2.265; p<0.05); için farklılık anlamlı bulunmuştur. Aileden alınan destek alt boyutu (t=2.533; p>0.05); için farklılık anlamlı bulunmamıştır. 9-11 yaş aralığında olan özel yetenekli öğrencilerin 12-17 yaş aralığında olan öğrencilere göre arkadaşlardan alınan destek, öğretmenden alınan destek ve algılanan toplam destek düzeylerinin anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. İnternet ve Oyun Bağımlılığı Puanlarının Haftalık İnternet Kullanım Süresine Göre Yapılan (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	Kt	Sd	KO	F	p
İnternet Bağımlılığı	7-13 Saat	119	45.39	15.636	G.Arası	5060.874	2	2530.437	8.421	0.000***
	14-20 Saat	59	50.98	17.203	G.İçi	64602.195	215	300.475		
	21 ve üzeri	40	58.08	21.831	Toplam	69663.069	217			
	Toplam	218	49.23	17.917						
Oyun Bağımlılığı	7-13 Saat	119	38.18	16.925	G.Arası	289.097	2	144.549	0.446	0.641
	14-20 Saat	59	39.86	18.554	G.İçi	69651.623	215	323.961		
	21 ve üzeri	40	41.08	20.180	Toplam	69940.720	217			
	Toplam	218	39.17	17.953						

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 4'te yer alan ANOVA Testi sonuçlarına göre, internet bağımlılığı alt boyutu (F=8.421 p<0.001); için fark anlamlı bulunurken, oyun bağımlılığı alt boyutu (F=0.446; p>0.05); için fark anlamlı bulunmamıştır.

İnternet bağımlılığı alt boyutu için farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacı ile Tukey Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 5. Tukey Testi Sonuçları

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
İnternet Bağımlılığı	7-13 Saat	14-20 Saat	-5.588	2.760	0.109
		21 ve üzeri	-12.680***	3.168	0.000***
	14-20 Saat	7-13 Saat	5.588	2.760	0.109
		21 ve üzeri	-7.092	3.550	0.115
	21 ve üzeri	7-13 Saat	12.680***	3.168	0.000***
		14-20 Saat	7.092	3.550	0.115

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 5'te yer alan Tukey Testi sonuçlarına göre, farklılığın internet bağımlılığı için 21 ve üzeri saat internet kullanan grup ile 7-13 saat internet kullanan grup arasında 21 ve üzeri saat internet kullanan grup lehine p<0.001 olduğu bulunmuştur. Diğer gruplar arasında farklar anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 6. İnternet ve Oyun Bağımlılığı Puanlarının İnternet Kullanım Amacına Göre Yapılan (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
İnternet Bağımlılığı	Sohbet-Sosyal Paylaşım	53	53.02	17.177	G.Arası	5745.981	3	1915.327		
	Oyun	65	51.97	18.442	G.İç	63917.087	214	298.678		
	Ödev-Araştırma	41	38.80	11.824	Toplam	69663.069	217		6.413	0.000***
	Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	59	50.07	19.126						
	Toplam	218	49.23	17.917						
Oyun Bağımlılığı	Sohbet-Sosyal Paylaşım	53	35.34	15.613	G.Arası	7722.213	3	2574.071		
	Oyun	65	47.34	21.603	G.İç	62218.507	214	290.741		
	Ödev-Araştırma	41	31.20	7.163	Toplam	69940.720	217		8.853	0.000***
	Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	59	39.15	17.430						
	Toplam	218	39.17	17.953						

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 6'da yer alan ANOVA Testi sonuçlarına göre, internet bağımlılığı alt boyutu (F=6.413 p<0.001); oyun bağımlılığı alt boyutu (F=8.853; p<0.001); için farklılıklar anlamlı bulunmuştur. İnternet bağımlılığı ve oyun bağımlılığı alt boyutu için farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacı ile Tukey Testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 7. Tukey Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
İnternet Bağımlılığı	Sohbet-Sosyal Paylaşım	Oyun	1.050	3.199	0.988
		Ödev-Araştırma	14.214**	3.594	0.001**
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	2.951	3.271	0.804
	Oyun	Sohbet-Sosyal Paylaşım	-1.050	3.199	0.988
		Ödev-Araştırma	13.164**	3.447	0.001**
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	1.901	3.108	0.928
	Ödev-Araştırma	Sohbet-Sosyal Paylaşım	-14.214**	3.594	0.001**
		Oyun	-13.164**	3.447	0.001**
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	-11.263**	3.514	0.008**
	Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	Sohbet-Sosyal Paylaşım	-2.951	3.271	0.804
		Oyun	-1.901	3.108	0.928
		Ödev-Araştırma	11.263**	3.514	0.008**
Oyun Bağımlılığı	Sohbet-Sosyal Paylaşım	Oyun	-11.999**	3.156	0.001**
		Ödev-Araştırma	4.145	3.546	0.647
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	-3.813	3.227	0.639
	Oyun	Sohbet-Sosyal Paylaşım	11.999**	3.156	0.001**
		Ödev-Araştırma	16.143***	3.401	0.000***
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	8.186*	3.066	0.040*
	Ödev-Araştırma	Sohbet-Sosyal Paylaşım	-4.145	3.546	0.647
		Oyun	-16.143***	3.401	0.000***
		Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	-7.957	3.467	0.102
	Müzik Dinleme-Film ve Video İzleme	Sohbet-Sosyal Paylaşım	3.813	3.227	0.639
		Oyun	-8.186*	3.066	0.040*
		Ödev-Araştırma	7.957	3.467	0.102

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 7'de yer alan Tukey Testi sonuçlarına göre, farklılık internet bağımlılığı alt boyutu için sohbet-sosyal paylaşım amaçlı internet kullananlar ile ödev-araştırma amaçlı internet kullanan grup arasında sohbet-sosyal paylaşım amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.01$ düzeyinde; oyun amaçlı internet kullananlar ile ödev-araştırma amaçlı internet kullanan grup arasında oyun amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.01$ düzeyinde; müzik dinleme-film ve video izleme amaçlı internet kullananlar ile ödev-araştırma amaçlı internet kullanan grup arasında müzik dinleme-film ve video amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.01$ olduğu bulunmuştur. Diğer gruplarda anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Oyun bağımlılığı alt boyutu için oyun amaçlı internet kullanan grup ile sohbet-sosyal paylaşım amaçlı internet kullanan grup arasında oyun amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.01$ düzeyinde; oyun amaçlı internet kullanan grup ile ödev-araştırma amaçlı internet kullanan grup arasında oyun amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.001$ düzeyinde; oyun amaçlı internet kullanan grup ile müzik dinleme-film ve video amaçlı internet kullanan grup amaçlı internet kullanan grup arasında oyun amaçlı internet kullanan grup lehine $p<0.05$ olduğu bulunmuştur. Diğer gruplarda anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 8. İnternet ve Oyun Bağımlılığı ile Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanları Arasında Yapılan Pearson Analizi Sonuçları

Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği	Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği				
		Arkadaşlardan Alınan Destek	Aileden Alınan Destek	Öğretmenden Alınan Destek	Algılanan Toplam Sosyal Destek
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	r	-0.374***	-0.352***	-0.320***	-0.412***
	p	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	218	218	218	218
Oyun Bağımlılığı Ölçeği	r	-0.333***	-0.362***	-0.248***	-0.373***
	p	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	218	218	218	218

(* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$)

Tablo 8'de yer alan Pearson Testi sonuçlarına göre, internet bağımlılığı ölçeği puanları ile algılanan toplam sosyal destek ölçeği – arkadaşlardan alınan destek alt boyutu ($r=-0.374$; $p<0.001$); aileden alınan destek alt boyutu ($r=-0.352$; $p<0.001$); öğretmenden alınan destek alt boyutu ($r=-0.320$; $p<0.001$); ve algılanan toplam sosyal destek puanları ($r=-0.412$; $p<0.001$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Oyun bağımlılığı alt ölçeği puanları ile algılanan toplam sosyal destek ölçeği – arkadaşlardan alınan destek alt boyutu ($r=-0.333$; $p<0.001$); aileden alınan destek alt boyutu ($r=-0.362$; $p<0.001$); öğretmenden alınan destek alt boyutu ($r=-0.248$; $p<0.001$); ve algılanan toplam sosyal destek puanları ($r=-0.373$; $p<0.001$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezine devam eden özel yetenekli öğrencilerin internet ve oyun bağımlılığı düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin cinsiyet, yaş durumu, haftalık internet kullanım süresi, internet kullanım amacına göre incelemektir. Araştırmada elde edilen veriler analiz edildiğinde Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli erkekler ile kızların bilgisayar bağımlılığı ölçeğinin internet alt boyutundan almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan özel yetenekli erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre oyun bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri kızlara göre yüksek çıkmaktadır (Taçyıldız, 2010; Alaçam, 2012; Doğan, 2013; Sezen, 2018). İnternet bağımlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği 343 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleşen araştırmanın sonucunda internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasında cinsiyete göre bir farklılığın olmadığı görülmüştür (Eftekin, 2015). Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Cinsiyet değişkenine göre internet kullanım oranları değerlendirildiğinde, 2004 yılından 2015 yılına kadar erkeklerin internet kullanım

oranları, kadınların internet kullanım oranlarından yüksek bulunmuştur; fakat 2015 yılına yaklaştıkça kullanım oranlarının birbirine daha çok yaklaştığı dikkati çekmektedir (TÜİK, 2015). İnternet bağımlılığında cinsiyetlere göre fark görülmezken oyun bağımlılığında erkeklerin kızlara oranla daha bağımlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oyun bağımlılığı ile ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında, ilköğretim öğrencileri ile yapılan bir araştırmada erkeklerin kızlara oranla oyun bağımlılığının yüksek olduğu bulunmuştur (Horzum, 2011). Üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada yine erkeklerin kızlara oranla oyun bağımlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür (Çakır ve ark., 2011; Odabaş, 2016). İlköğretim öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeylerinin incelendiği bir başka araştırmada erkeklerin kızlara göre bağımlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür (Şahin ve Tuğrul, 2012). Ortaokul düzeyinde bilgisayar oyun bağımlılık düzeyi ile iletişim becerileri ilişkisinin incelendiği araştırmada erkeklerin toplam bilgisayar oyun bağımlılığı puanları kızlara göre yüksek çıkmıştır (Can Bilgin, 2015). Ortaokul öğrencileriyle yürütülen diğer bir araştırmanın sonucu da erkeklerin kızlara göre oyun bağımlılıklarının yüksek olduğudur (Gökçearsan ve Durakoğlu, 2014). Sonuç olarak, oyun bağımlılığı üzerine yapılan çalışmaların çoğunda erkeklerin daha bağımlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarımız ile tutarlılık göstermektedir.

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli 12-17 yaş aralığında olan öğrencilerin 9-11 yaş aralığında olanlara göre internet bağımlılığı puanlarının yüksek olduğu sonucu çıkmıştır. Ayrıca özel yetenekli 12-17 yaş aralığında olan grubun yaşları 9-11 yaş aralığında olan gruba göre Oyun bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlar daha yüksektir. Ergenlik dönemi ile birlikte internet ve oyun kullanımlarının yükseldiği görülmektedir. Burada internet ve oyun ortamlarının gençler için özellikle arkadaşlarıyla iletişimlerini devam ettirmek adına önemli olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında, özel yetenekli öğrenciler ile yapılan bir araştırmada 12-17 yaş aralığında olan grubun 7-11 yaş aralığında olan gruba göre internet bağımlılıkları yüksek bulunmuştur (Usta, 2016). Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar tutumları ile ilgili yürütülen bir başka araştırmada 14 yaşında olan öğrencilerin 12 yaşında olanlara göre daha çok bilgisayar ile ilgili olduğu bulunmuştur (Kurt ve ark., 2014). Yaş gruplarına göre internet kullanım oranlarının belirlendiği Türkiye İstatistik Kurumunun sonuçlarına göre 16-24 yaş grubunun interneti daha çok kullandığı bulunmuştur (TÜİK, 2015). 12-18 yaş arasında olan öğrencilerde internet bağımlılığı yaygınlığı konusunda yürütülen bir araştırmada internet bağımlılığı en yüksek olan grubun 16, 15, 17 ve 14 yaş grupları olduğu görülmüştür (Doğan, 2013). Bu sonuçlara göre ergenlik dönemine girilmesiyle birlikte internet ve oyun gibi etkileşim araçlarına eğilimin daha çok olduğu ve öğrencilerin yaşlarının ilerledikçe internet ve oyuna eğilimlerinin arttığı söylenebilir. Türkiye nüfusunun çoğunun gençlerden oluşması, gelişen teknoloji ile birlikte dijital ortamlara olan ilginin artarak devam etmesi ve yeterince denetimin yapılamaması ileride özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin risk altında olabileceğini göstermektedir (Yalçın Irmak ve Erdoğan, 2016).

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli kızların erkeklere göre algıladıkları sosyal destek puanlarının ve ailelerinden algıladıkları destek alt boyutu puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Özel yetenekli çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aileden, öğretmenden, arkadaşlardan algıladıkları destek ve toplam puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Elcik, 2015). Lise öğrencilerinin sosyal medya ile ilgili düşünceleri ve algılanan sosyal desteğin incelendiği araştırmada kızların algıladıkları sosyal destek düzeyi erkeklere göre yüksek bulunmuştur (Atalay, 2014). Lise öğrencileri ile yapılan bir başka araştırmada kız öğrencilerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin erkeklerden yüksek olduğu bulunmuştur (Akkaya, 2011). Diğer bir çalışmada aileden algılanan ve toplam sosyal destek puanları kızlarda erkeklerden yüksek bulunmuştur (Bozgeyikli ve ark., 2010). Bu sonuçlar araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Kızların erkeklere göre ifade becerilerini daha iyi kullanmalarının çıkan sonuçlarda etkili olabileceği düşünülmektedir.

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli 9-11 yaş aralığında olan öğrencilerin 12-17 yaş aralığında olan öğrencilere göre algıladıkları toplam sosyal destek

puanlarının, arkadaşlarından algıladıkları destek alt boyutu puanlarının ve öğretmenlerinden algıladıkları destek alt boyutu puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelendiği bir araştırmada sınıf düzeylerine göre öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin farklılaştığı bulunmuştur. 5,6,7 ve 8. sınıfların katıldığı çalışmada sınıf düzeyi düştükçe algılanan sosyal desteğin de arttığı bulunmuştur (Cırık, 2010). Lise öğrencileriyle yapılan diğer bir araştırmada aileden algılanan sosyal destek düzeylerinin düşük olduğu belirtilmiştir (Taçyıldız, 2010). Çıkan sonuçlar araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Yaş düzeyi yükseldikçe algılanan sosyal desteğin de düşmeye başladığı söylenebilir. Burada öğrencilerin ergenlik dönemine girmesiyle birlikte gelişim dönemleri gereği farklı davranışlar içerisinde olabilecekleri düşünülebilir.

Haftalık olarak 21 ve üzeri saat internet kullanan Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli öğrenci grubunun 7-13 saat internet kullanan gruba göre internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlar daha yüksektir. İnternet kullanım süresi 21 saatin üzerine çıktığında bağımlılık puanlarının belirgin bir şekilde arttığı görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında literatürdeki araştırmalar incelenmiştir. Literatürdeki araştırmaların çoğunda haftalık internet kullanım süreleri ile bağımlılık puanları arasında ilişki görülmüştür. Haftalık süreler arttıkça bağımlılık puanlarının da arttığı görülmüştür (Tanrıverdi, 2012; Doğan, 2013; Binali, 2015; Kocaman, 2016; Gunnar, 2016). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık üzerine yapılan başka bir araştırmada haftalık kullanma süresi çoğaldıkça bağımlılık puanlarının da çoğaldığı görülmüştür. Araştırmada haftalık 21 ve üzeri saat internet kullananların 6-10 saat kullananlara göre bağımlılık puanları yüksek çıkmıştır (Çalışgan, 2013). Haftalık internet kullanım sıklığı değişkenine göre yapılan diğer bir araştırmada haftada 7 gün internet kullananların 6 gün veya daha az kullanan gruplara göre internet bağımlılık puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (İşsever, 2016). Özel yetenekli öğrenci değişkeni ile yapılan araştırmada günlük internet kullanım sıklığının ve kullanım süresinin artmasının internet bağımlılık puanlarını arttırdığı görülmüştür (Usta, 2016). Araştırma sonucu söz konusu araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. İnternet kullanımının süresinin artmasının çocuklarda ve gençlerde risk faktörü oluşturduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda günlük kullanım süresi, günlük kullanım sıklığı, haftalık kullanım sıklığı ve haftalık kullanım süresi gibi değişkenlerin incelendiği görülmüştür. Araştırmada haftalık kullanım sürelerinin belirlenmesinin ve bu noktada öneri verilmesinin daha etkili olabileceği düşünülmüştür. Özel yetenekli öğrencilerin özellikle haftalık yoğun programları olmasından dolayı her gününün bir olmadığı düşünüldüğünde haftalık olarak kullanım süresinin belirlenmesinin daha doğru sonuçlar oluşturabileceği düşünülmüştür.

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli öğrencilerden interneti en çok sosyal paylaşım-sohbet, oyun, müzik dinleme-film ve video izleme amaçlı kullananların internet bağımlılığı ölçeğinden almış oldukları puanlar interneti ödev-araştırma için kullanan öğrenci grubuna göre daha yüksektir. Özel yetenekli öğrencilerden interneti en çok oyun amaçlı kullananların oyun bağımlılığı ölçeğinden almış oldukları puanlar interneti sosyal paylaşım-sohbet, müzik dinleme-film ve video izleme, ödev-araştırma için kullanan öğrenci grubuna göre daha yüksektir. Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar tutumlarının incelendiği araştırma sonucunda interneti ödev-araştırma amacıyla kullananların diğer amaçlar için kullananlara göre internet bağımlılık puan ortalamalarının daha düşük olduğu bulunmuştur (Kurt ve ark., 2014). Bir başka araştırmada oyun, sosyal paylaşım-sohbet, müzik dinleme-film ve video izleme gibi amaçlarla internet kullanımının bağımlılık puanlarını arttırdığı bulunmuştur (Şahin, 2014). Ortaokul öğrencilerine yönelik ebeveynler ile bağlanma ve internet bağımlılığı ilişkisinin çalışıldığı bir araştırmada yalnız ödev-araştırma amaçlı internet kullananların diğer amaçla internet kullananlara göre internet bağımlılık puanları düşük çıkmıştır (Tuna, 2015). Özel yetenekli öğrenciler ile yapılan bir araştırmada interneti ödev-araştırma amaçlı kullananların internet bağımlılık puanlarının interneti diğer amaçlar için kullananlara göre daha düşük olduğu görülmüştür (Usta, 2016). Yapılan bazı araştırmalarda internet bağımlılık düzeyi yüksek olanların

interneti en çok oyun ve sohbet amaçlı kullandıkları görülmüştür (Günüç, 2009; Canan, 2010; İnan, 2010; Şahin, 2011; Alaçam, 2012; Tanrıverdi, 2012; Doğan, 2013). Araştırma sonucu yukarıdaki araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Kullanım amaçlarının internet bağımlılık düzeylerini belirlemesi adına önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Ödev-araştırma amaçlı kullanımların özel yetenekli öğrencilerde belirleyici bir kullanım alanı olduğu söylenebilir. Ancak özel yetenekli öğrencilerde de özellikle de erkek öğrencilerde oyun amaçlı kullanımların olduğu görülmektedir. Sosyal paylaşım-sohbet ile film ve video izleme-müzik dinleme gibi kullanım alanları da bu öğrencilerin internet kullanım amaçları arasında görülmüştür.

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki özel yetenekli öğrencilerin Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Algılanan Sosyal Destek Ölçeği puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Aileden, öğretmenden ve arkadaşlardan alınan destek alt boyutlarıyla internet ve oyun bağımlılığı puanları arasında da negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Algılanan sosyal destek puanları çoğaldıkça internet ve oyun bağımlılığı puanlarının azaldığı görülmüştür. Çocuk ve ergenlere verilen sosyal desteğin arttırılmasının onları zararlı alışkanlıklara karşı koruyucu bir etkisinin olabileceği söylenebilir. Bu konuda yapılan benzer araştırmalara göre, ortaöğretim öğrencileri ile yapılan bir araştırmada algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı puanları arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. Aynı araştırmada aileden, arkadaşlardan ve öğretmenden alınan sosyal destek ile internet bağımlılığı puanları arasında negatif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Tanrıverdi, 2012). Benzer diğer bir araştırmada aileden alınan ve arkadaşlardan alınan desteğin internet bağımlılığını yordadığı ifade edilmiştir (Taçyıldız, 2010). Bir başka araştırmada öğretmenden alınan destek ve aileden alınan desteğin internet bağımlılığı ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Aile ve öğretmen desteği çoğaldıkça internet bağımlılığı puanlarının düştüğü bulunmuştur (Esen ve Gündoğdu, 2010). Ergenlerde algılanan sosyal destek, yalnızlık ve internet bağımlılığının incelendiği diğer bir araştırmada algılanan sosyal destek arttıkça internet bağımlılığı ve yalnızlığında azaldığı görülmüştür (Taşdemir, 2016). Elde edilen araştırma sonuçları söz konusu araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça internet bağımlılığı düzeylerinin de düşeceği söylenebilir. Özel yetenekli öğrencilerin özellikle okullarında yaşadıkları problemlerin motivasyonlarını düşürdüğünü düşündüğümüzde öğretmenlerin öğrencilere yönelik olumlu davranışlarının ve öğrencileri hem akademik hem de duygusal anlamda destekleyici tavırlarının olmasının internet bağımlılığı gibi zararlı davranışlardan öğrencileri koruyabileceği söylenebilir. Arkadaşlardan alınan destek alanı da özel yetenekli öğrenciler için çok önemlidir. Öğrencilerin sağlıklı arkadaş ortamları içerisinde bulunması ve yüz yüze arkadaş ilişkilerini sürdürebileceği olumlu ortamların olmasının internet ve oyun bağımlılığı riskini de azaltabileceği söylenebilir. Özellikle ergenlik döneminde gençlerin geçiş süreci ile mücadele ettiği bir dönemde ebeveynlerin de çocuklarını uzaklaştırdığı görülmektedir. Bu dönemde gençler daha çok arkadaşlarına yönelmekte ve aileden uzaklaşabilmektedir. Ailelerin bu süreçteki dengeleyici tutumlarının internet bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıklardan çocuklarını koruyabileceği de söylenebilir.

Öneriler

Bilim ve Sanat Merkezlerinde rehberlik servisleri aracılığıyla özellikle erkek öğrencilerin oyun konusundaki eğilimleri araştırılıp oyunun zararlı olduğu noktalarda önleyici çalışmalar yapılabilir. Bu konuda ailelere yönelik bilgilendirici çalışmalar yine rehberlik birimlerinin koordinesinde yürütülebilir.

Yaş grubunun 12 ve üzerine çıkmasıyla birlikte algılanan sosyal desteğin düştüğü ve bağımlılık düzeyinin arttığı görülmüştür. Bilim ve Sanat Merkezlerinde özellikle bu öğrenci yaş grubuna yönelik önleyici rehberlik çalışmalarına yer verilebilir.

İnternet kullanım süreleri haftalık olarak 21 saati geçen öğrenciler belirlenerek bireysel psikolojik danışmalar yapılabilir. Oyun ve sosyal paylaşım üzerine öğrencilere bilgilendirici ve önleyici çalışmalar yapılabilir.

BİLSEM'deki özel yetenekli erkeklerin kızlara göre algıladıkları sosyal desteğin düşük olduğu görülmüştür. Bu konuda öğretmenlere ve ailelere brifing verilebilir. Erkek

öğrencilerin toplumsal anlamda üzerinde oluşturulan baskının da bunda rolü olabilmektedir. Bu sebeple özellikle erkek öğrencileri desteklemeye yönelik ve onların üzerindeki baskıyı hafifletmeye yönelik rehberlik servislerindeki uzmanlardan bireysel görüşmeler ve danışmanlık hizmeti alınabilir.

Araştırmacılara Öneriler

İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalarda oyun bağımlılığı gibi daha özel bağımlılık alanları da çalışılabilir. Bilim ve sanat merkezine giden öğrenciler ile gitmeyen öğrenciler arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

Bilim ve Sanat Merkezindeki öğrencilerde internet ve oyun bağımlılığını önlemeye yönelik bilişsel davranışçı temelli grup rehberliği programları düzenlenebilir ve bunların etkililiğine ilişkin deneysel araştırmalar yapılabilir. Bilim ve Sanat Merkezindeki ebeveynlerin öğrencilerine yönelik internet tutumları araştırılabilir.

Kaynakça

- Akkaya, Ç. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve öz-duyarlılık düzeyleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Sakarya, Sakarya Üniversitesi.
- Alaçam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi*. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi: Denizli, Pamukkale Üniversitesi.
- Atalay, R. (2014). *Lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki (Bahçelievler İlçesi örneği)*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Ayas, T., Çakır, Ö., Horzum, M.B. (2011). Ergenler için bilgisayar bağımlılığı ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 439-448.
- Binali, R. (2015). *Lise öğrencilerinin kişilik özellikleri ile internet bağımlılığı ve akademik başarı durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Üsküdar Üniversitesi.
- Bozgeyikli ,H., Doğan, H., Işıklar, A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 133-149.
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasında ilişki*. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi: Düzce. Düzce Üniversitesi.
- Can Bilgin, H. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Denizli, Pamukkale Üniversitesi.
- Cırık, İ. (2010). *İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi: İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Çakır, Ö., Ayas, T., Horzum, M.B. (2011). An investigation of university students' internet and game addiction with respect to several variables. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 44(2), 95-117.
- Çakır, Ö., Horzum, M.B., Ayas, T. (2013). İnternet bağımlılığı ve psikososyal faktörler, *İnternet bağımlılığı*. (Edt.: Melek Kalkan, Canani Kaygusuz), Anı Yayıncılık, s.121-140.
- Çalışgan, H. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, A.B. (2014). *Ergenlerin internet ve problemlerle ilgili internet kullanım davranışlarının bazı psiko-sosyal özellikler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi: Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Davis, R.A. (2001). A Cognitive-Behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Doğan, A. (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Dolgin, K.G. (2014). *Ergenlik psikolojisi: Gelişim, ilişkiler ve kültür*. (Çev. Duygu Özen), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Durak Batıgün, A., Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.

- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Kayseri, Erciyes Üniversitesi.
- Elcık, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmış Doktora Tezi: Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi.
- Esen, B.K., Gündoğdu, M. (2010). The Relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 29-36.
- Gökçearsan, Ş., Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 419-435.
- Gökler, I. (2007). Çocuk ve ergenler için sosyal destek değerlendirme ölçeği türkçe formunun uyarlama çalışması: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 90-99.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Günnar, S. (2016). *Adana merkez ilçelerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin internet bağımlılığı prevalansı ve bu bağımlılığın yalnızlık ve aile dinamikleri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi: Adana, Çukurova Üniversitesi.
- Horzum, M.B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), 57-68.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Erzurum, Atatürk Üniversitesi.
- İşsever, N.K. (2016). *İnternet bağımlılığının üniversite öğrencilerinde yaygınlığının incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Üsküdar Üniversitesi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: "Kavramlar, İlkeler, Teknikler"*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kalkan, M., Kaygusuz, C. (2013). *İnternet bağımlılığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, A. (2011). *Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumları ve internet bağımlılığı düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İzmir, Ege Üniversitesi.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Yen, C.F., Chen, C.S., Chen, C.C. (2012). The Association between internet addiction and psychiatric disorder: A Review of the literature. *European Psychiatry*, 27, 1-8.
- Kocaman, O. (2016). *Isparta İl merkezi lise öğrencilerinde olası internet bağımlılığı ile saldırganlık ve empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmesi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi: Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt, A.S., İnce, P., Arslan, F.T. (2014). İlköğretim ikinci kademe öğrenim gören öğrencilerin bilgisayara karşı tutumları. *The Journal of Pediatric Research*, 1(1), 22-27.
- Odabaş, Ş. (2016). *Üniversite öğrencilerinin online oyun bağımlılığı düzeylerinin öznel mutluluk düzeyleriyle ilişkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Özen, Y., Gülaçtı, F., Çakılı, Y. (2004). Eğitim bilimleri ve internet. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 52-57.
- Özhan, S. (2011). Dijital oyunlarda değerlendirme ve sınıflandırma sistemleri ve Türkiye açısından öneriler. *Aile ve Toplum*, 7(25), 21-33.

- Santrock, J.W. (2012). *Ergenlik*. Çeviri editörü: D. M. Siyez, Ankara: Nobel Yayınları.
- Sezen, M.F. (2018) *Ergenlerde akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Gaziantep Üniversitesi.
- Snell, J.C., Marsh, M. (2008). Life cyle loneliness curve. *Psychology and Education: An Interdisciplinary Journal*, 45, 26-28.
- Şahin, N. (2014). *Ergenlik problemleri ve baş etme yöntemleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Haliç Üniversitesi.
- Şahin, M. (2011). *İlköğretim okulu öğrencilerindeki internet bağımlılığı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Yeditepe Üniversitesi.
- Şahin, C., Tuğrul, V.M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 4(3),115-130.
- Şencan, B. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Adana, Çukurova Üniversitesi.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İzmir, Ege Üniversitesi.
- Tanrıverdi, S. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Taşdemir, N.Ö. (2016). *Gençlerde algılanan sosyal destek ve yalnızlık duygusunun internet kullanımına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Haliç Üniversitesi.
- Tuna, C. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkisinin internet bağımlılığına etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul, Nişantaşı Üniversitesi.
- TÜİK (2018). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028/(Erişim Tarihi: 14.09.2018).
- Usta, A. (2016). *Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Konya, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- WHO. (2015). *Child and adolescent health, available at*, http://www.who.int/maternal_child_adolescent/en. (Erişim Tarihi: 30.08.2018).
- Yalçın Irmak, A., Erdoğan, S. (2016). Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 128-137.
- Young, K.S. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(5), 671-679.